

Mordet på Hans Ritmester i 1658.

v. Dorothy Jones

Danmark har været i krig mod Sverige en del gange. I 1657 skete det igen og den Svenske hær invaderede Danmark den vinter. De var så heldige at det var en rigtig kold vinter og bælteerne frøs til is. Den svenske hær gik simpelthen over isen. Danskerne kunne ikke gøre så meget, så de forhandlede sig til fred i Roskilde i februar 1658. Det var en meget ydmygende fredsaftale for Danmark som måtte afgive rigtig meget til Sverige bl.a. Skåne, Halland, Blekinge, og endda også Bornholm. Men der gik ikke særlig lang tid før den Svenske konge fandt ud af at han alligevel ikke var tilfreds med aftalen og Svenskerne invaderede Danmark igen et halv år senere i august 1658. De var også her i Næstved.

I flere omgange var der Svenske tropper indkvarteret her og det var meget dyrt da det var Næstvedborgerne der skulle huse dem og give dem og deres heste mad. Borgerne var interesseret i at der var så lidt ballade som muligt. Borgmesteren aftalte også en salvegarde - det betyder at Næstved betalte de Svenske soldater der var i byen for at beskytte Næstved mod at andre Svenske soldater skulle ødelægge byen. Det kan vist sammenlignes lidt med i dag, at butikker betaler bander beskyttelsespenge ellers vil banderne selv ødelægge butikken. For Næstved gik det faktisk meget godt, det kostede nogle penge men Næstved slap for de slemme ting som andre Danske byer var udsat for. Krigen sluttede i maj 1660. En hær på 23,000 mand var på vej fra Tyskland og Østrig for at hjælpe Danmark. Det fik Sverige nys om igennem deres spioner og så skyndte de sig til at forhandle fred på ny før den Tyske hær nåede frem. Freden som de havde aftalt i Roskilde 2 år tidligere kom på bordet igen med nogle få ændringer. En af dem var at Bornholm blev Dansk igen.

En vis Svend Poulsen var født i den del af Danmark som Svenskerne fik efter Roskildefreden. Der var mange her som gerne ville blive ved med at være Danske og de meldte sig som frihedskæmpere og blev kaldt snaphaner. Svend Poulsen var sådan en snaphane og han endte sine dage i Lundby hvor gården, som han fik af den danske konge for sin indsats, lå. I 1800-tallet skrev Carit Etlar en roman om ham "Gøngehøvdingen" som blev en berømt historie også i vores tid og er blevet lavet til film, fjernsynsserie og musical. Nogle Danskere kæmpede ikke imod, men gik over til Svenskerne og lod sig hverve til den Svenske hær. En af dem

var Hans Iversen Rotgieter. Hans boede i Næstved med sin kone og børn, og det gjorde hans bror Claus også. Jeg tror vi kan gå ud fra at alle i Næstved har kendt til Rotgieter brødrene og deres familier.

Hans gik som sagt i Svensk tjeneste og blev udnævnt til Ritmester, det svarer til rang af kaptajn. Han må have ment at nu hvor de havde invaderet landet og taget magten kunne man lige så godt arbejde for dem. De har vel også betalt ham gode penge. Hans sagde endda "vi er nu alle svenske". Det blev Hans, nu kaldt Hans Ritmester i stedet for Hans Rotgieter, ualmindelig forhadet for.

Hans opgave var at få de sjællandske bønderkarle til at melde sig som soldater for svenskerne. Der er en historie om at han dukkede op på en gård i Haldager og forlangte en vogn til at køre ham til Slagelse. Gårdmandskonen blev kort for hovedet og sagde til ham at de havde andet at tage sig til end at tjene svenskerne. Det var jo også lige midt i høstarbejdet så de kunne vel næppe undvære deres vogn. Så forlangte Hans Ritmester at nogle af de unge mænd, medhjælpere på gården, skulle møde op til tjeneste ved den svenske hærs lejr lige udenfor København i fuldt soldaterudstyr. Igen nægtede gårdmandskonen at det kunne lade sig gøre med mindre han kunne vise hende en skriftlig ordre derpå. Så trak Hans Ritmester faktisk et par dokumenter frem, som var skrevet i den svenske lejr og underskrevet af den svenske konge Karl Gustav. Det måtte konen så anerkende. Medens de to stod og snakkede sad de 3 karle han skulle have med faktisk i stuen ved siden af. Han kendte dem i forvejen og bad dem følge med til lejren. Men de nægtede og råbte ad ham "han skulle faa skam på sin krop fordi han tjente svensken". Så bad Hans Ritmester den ene karl om han måtte låne hans kjortel, div. hans overtøj. Karlen sagde at han ingen havde at låne ham og de andre påstod at det var rigtig nok. Gårdmandskonen gav så Hans Ritmester hendes egen mands brune kjortel. Det kunne være at hun på det tidspunkt var blevet lidt bange for hvad det kunne udvikle sig til og gerne ville have at han forlod gården uden at der blev mere ballade. Hun fik ikke hendes mands kjortel tilbage. Kort tid efter blev Hans Ritmester nemlig myrdet.

Midt i oktober skulle Iver Rotgieter, Hans' nevø, sammen med Niels Jensens karl til Sorø i et ærinde og de rejste med en vogn. Hans Ritmester red ved siden af. Så dukkede der pludselig to ryttere op, som fulgtes med dem i nogen tid. En af rytterne tog sin pistol frem og sagde "Den er ladt". Hans Ritmester svarede "Pistolen er ladt". En af rytterne, som hed Dirich, kaldte så på karlen som stod af vognen og de talte sammen. Iver Rotgieter kunne ikke høre hvad de talte om. Da karlen kom tilbage til vognen igen, fortalte han Iver at de to ryttere ville gøre hans farbror Hans Ritmester fortræd; men for hans skyld ville de ikke gøre det lige nu. Kort efter red rytterne bort.

En uge senere var Hans Ritmester død.

Den her episode kom frem under undersøgelsen af omstændighederne vedrørende mordet på Hans Ritmester. Det er vist ret tydeligt at Hans Ritmester levede på "lånt tid"; der var mange der betragtede ham som forræder og han skulle betale med livet, og det var han selv klar over.

Den gang efter et mord var begået skulle den myrdedes slægt anmode byfogeden om at tage sig af sagen. Byfogeden udnævnte så 16 borgere som nævninge, og de skulle undersøge sagen og skaffe vidner. Vidnerne blev forhørt af borgmestrene, rådmænd og Byfogeden. Hvis de fandt personen skyldig ville de blive dømt til døden. Skarpretteren udførte så dødsdommen.

Dagen efter mordet altså den 25. oktober mødte advokaten Mogens Rasmussen op på Bytinget på vegne af Hans Ritmesters enke og krævede en undersøgelse i anledning af mordet. 16 mænd blev valgt som nævninge, men da Næstved var besat af Svenskerne og retsmaskineriet ikke kørte som det plejede, måtte forhørerne udsættes. Første halvandet år senere, den 6. februar 1660 kom det i gang. Undersøgelsen strakte sig over de næste 5 måneder.

Jeg har læst nogle af de forskellige vidneforklaringer og har sat dem sammen så jeg kan fortælle jer nogenlunde hvad der skete den nat den 24. oktober 1658.

Hans Ritmester var bange det ved vi. Et af vidnerne fortalte også at Hans, et par dage før han blev myrdet, havde bedt sin kone og folk forvare og sætte til side hvad der var i huset så hans børn kunne arve noget efter ham. Den aften havde han så lagt sig til at sove på bænken i stuen med både sine pistoler og sin kårde ved sin side.

Den 24. var der lidt larm i gaderne og Inger Vævers vindue blev slået ind. Hans Ritmester stod i stuen i gadedøren og hørte folk fortælle hvad der var sket og han har nok kunnet fornemme uro i luften. Han sagde i hvert faldt at han ville sætte en høtyv i stuen. Hvis nogen kom nærmere ham end han ville have så "skulle han visselig lægge hånd på dem".

Så vi kan godt forstille os at hans nerver var på højkant - hvad ville natten bringe af ulykker? Hans lagde sig til at sove i stuen med sit våben lige ved hånden og høtyven klar hvis nogen skulle angribe ham. Hans kone Anne Hermandsdatter sov i et sovekammer med dør ind til stuen. Hans havde også to døtre Anne og Sara, og de sov i et andet sovekammer bagest i huset. Alle gik i seng ved 12-tiden.

Ved 2- tiden vågnede Sara Hansdatter ved at hendes stedmor Anne Hermandsdatter råbte på hende. Hun råbte at Sara skulle komme ind i stuen "faderen havde vist ondt eller var død eftersom hun havde råbt til ham og han ikke ville svare". Sara var åbenbart en velopdragen pige og gjorde hvad hendes stedmor bad hende om. Da hun kom til døren så hun i mørket to mennesker stående i stuen og på vej ud af gadedøren. Sara blev forfærdet og vendte om. Hun gik tilbage til sit sovekammer og vækkede sin søster Anne Hansdatter. Sara bad Anne stå op. Det var mørkt og Anne Hansdatter ville tænde et lys ved ildstedet, men ilden var gået ud. Pigerne gik så ind i stuen, og til deres overraskelse så de at alle dørene, også gadedøren, stod åbne. De gik så ind til deres stedmor Anne Hermansdatter som stadig var i værelset ved siden af stuen, hvor hun stadig lå i sin seng. Sara Hansdatter bad hende så stå op og tage tøj på, mens hun forklarede for hende at alle dørene stod åbne. Anne Hermansdatter stod op af sengen og begyndte at skrike og græde og var tilsyneladende helt hysterisk. Hun har nok kunnet regne ud at noget forfærdeligt var sket med hendes mand. Sara og Anne løb så ud på gaden og hen til deres farbror Claus Rotgieters hus og bankede på hans dør, bad ham stå op og følge med dem tilbage da alle dørene i deres hus havde stået åbne. Han spurgte hvordan det var gået til men det havde pigerne ikke noget svar på. Alle var vist klar over at noget var helt galt, og Claus Rotgieter sagde at han først ville hente vagten og så komme over til deres hus.

Det var Sivert Prammand og Rasmus Prammand der var byvagter, og her lidt efter kl. 2 stod de ved de store møller. De fortalte at Claus og hans sønner kom hen til dem og bad dem straks at komme med hen til Hans Ritmesters hus. Her fandt de huset stadig helt uden lys og alle dørene stod åbne. Claus bad så Rasmus Prammand følge med for at hente Byfogeden, deres chef, og Sivert Prammand blev tilbage i den mørke stue.

Han må have lukket døren for han fortalte at han pludselig hørte en der bankede to gange på døren. Sivert gik straks til døren, åbnede den og råbte "Hvem der?" og løb så ned ad gaden i forsøg på at indfange personen. Det lykkedes ikke og tilbage i Hans Ritmesters hus bad han tjenestepigen om at tænde for noget lys "i Djævlens navn da det ellers kunne gå for ham som den anden der lå myrdet". Da der kom lys så han at Anne Hermansdatter sad ved kakkelovnen, hun sad og græd og skreg "Gud naade sig fattige kvinde, at hun skulle komme i dette hus, hun kunne have haft det bedre, hvis ikke hun var kommet der". Det sagde hun medens hun sad, nu iført snørliv og underskørt, og tog strømper på. Hun bad om en krus øl og det fik hun.

Imens løb Anne Hansdatter for at hentede Karen Bartsdatter, som må have været bedste bud på lægehjælp. Hun var ikke hjem. Man kan godt forstille sig hvor skræmmende og farligt det har været for Anne midt om natten medens hun gik fra hus til hus for at lede efter hende. Hun bankede på hos Casper Dichens, der var hun ikke. Hun bankede på hos Ellen Pedersdatter. Der var hun heller ikke men Ellen vidste at Karen Bartsdatter var hos naboen og viste stakkels Anne frem. Da Anne Hansdatter når hjem igen ser hun at der er tændt for lys, hendes stedmor går grædende frem og tilbage i stuen og at der står nogle mennesker i stuen og snakker. Nu forstod hun at hendes far var død, at han var blevet myrdet.

Rigtig mange afgav vidneforklaring. En af de lidt mystiske forklaringer kom angående Boel Jensdatter. Hun var en af Hans Ritmesters tjenestepiger. Hans Ritmesters nabo, Jesper Madsen, fortalte at han om natten den 24. oktober lå og sov men vågnede ved at Claus Rotgieter gik ude på gaden og råbte at hans bror var blevet myrdet. En halv time senere bankede det på husets havedør og Jesper lukkede op. Det var Boel Jensdatter som forklarede at hun midt om natten var kommet tilbage til Næstved efter et besøg i Kyse. Jesper synes det var underligt at hun så bankede på hos dem, og tillige på deres havedør. Boel forklarede det ved at hun havde hørt at det stod ilde til inde ved siden af, og hun fik lov til at tilbringe resten af natten hos dem. På et tidspunkt sagde Boel at hvis hun havde vidst at det ville gå sådan til i huset hvor hun tjente, ville hun aldrig være begyndt at arbejde der. Boel Jensdatter blev også afhørt. Advokaten Mogens Rasmussen spurgte Boel Jensdatter hvad hun havde at sige om den nat Hans Ritmester blev myrdet. Hertil svarede Boel at hun ikke var der og hun ikke kunne huske noget derom. Så spurgte advokaten om hun vidste noget om mordet på Hans Ritmester hvortil hun svarede nej.

Undersøgelserne fortsatte ind i juli måned. Flere vidner blev hørt men det blev ikke opklaret hvem det var der myrdede Hans Ritmester. Krigen var slut, freden blev sluttet den 26. maj og de sidste Svenske soldater forlod Næstved i løbet af juni og juli.

Man kan spekulere over om tjenestepigen Boel Jensdatter havde været i Kyse og brugte det som alibi. Hun kunne være vendt tilbage til Næstved tidligere på natten. Efter familien var gået i seng kl. 12 og sov kunne det være Boel der havde sneget sig ind i huset, slukket for ilden i ildstederne så det var helt mørkt og låst op for gadedøren for de to mennesker som dræbte Hans Ritmester. Bagefter kunne hun have skjult sig omme i baghaverne og meldt sig helt uskyldig i nabohuset lidt senere. Boel kunne have været drabsmændenes medskyldige.

Spørgsmålet er om nogen ønskede at finde de skyldige. Der gik også 1½ år før vidnerne blev afhørt, så på det tidspunkt ville det have været vældig svært at efterfølge et spor. Vi får ikke at vide hvordan han blev dræbt. Ingen siger de har hørt skud eller larm af at han har kæmpet for livet. Mest sandsynlig er at han enten blev

kvalt eller har fået halsen skåret over med en dolk. Det har formentlig været snaphaner der gjorde det og det har været den ultimative straf som Hans Ritmester har fået for at gå i Svensk tjeneste.

Kilde: Næstved købstads historie IV ved Rasmus Nielsen